

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шаповала Романа Володимировича на дисертацію Фомічова Костянтина Сергійовича на тему: «Державна політика формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: адміністративно-правовий аспект», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

1. Ступінь актуальності обраної теми

Для України питання соціального захисту людей з інвалідністю стає все більш актуальним, оскільки їхнє число серед населення постійно зростає, частково через наслідки війни, яка почалася 24 лютого 2022 року. Військові дії та обстріли цивільних об'єктів призводять до збільшення числа поранених українців, багато з яких отримують тяжкі ушкодження, що призводять до інвалідності. Статистика також показує, що українські бійці, які активно беруть участь у визволенні територій від окупантів, стають інвалідами.

За даними Державної служби статистики України на початок 2021 року в Україні було понад 2,7 мільйона людей з інвалідністю. Внаслідок військових дій ця кількість збільшилась приблизно на 27 тисяч, а точна остаточна цифра є складною для передбачення через постійні атаки та загибель багатьох українців. Вказані дані свідчать про серйозність проблеми і підкреслюють необхідність державних та місцевих заходів щодо розвитку системи соціального захисту для інвалідів, включаючи реабілітаційні заходи, протезування та адаптацію до суспільства. Таким чином, проведення фундаментального дослідження політики соціального захисту інвалідів у Україні є невідкладним, враховуючи сучасні загрози та труднощі.

Проведене дослідження включає дві основні частини: формування державної політики соціального захисту інвалідів та її реалізацію. Ця проблематика постійно змінюється і вимагає оперативного реагування з боку держави на нові виклики, зокрема зростання числа інвалідів через військові дії. Саме тому обрана тематика потребує визначення сучасних шляхів розв'язання

наявних проблем теоретичного та прикладного характеру, що в сукупності зумовлює актуальність, необхідність і своєчасність проведення нашого дослідження.

Таким чином, актуальність наукового дослідження на тему: «Державна політика формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: адміністративно-правовий аспект» є абсолютно обґрунтованою.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Дисертаційна робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається з основної частини (вступу, п'яти розділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Структура повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного та методологічного спрямувань.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання.

Відповідною гарантією достовірності та теоретичної обґрунтованості наукових положень висновків та рекомендацій, сформульованих автором, є вірно поставлена мета та завдання дослідження, логіка викладеного матеріалу. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Структура дисертаційної роботи дозволила автору повно охопити предмет дисертаційного дослідження.

Справляє позитивне враження джерельна база роботи, більше того, включені до списку використаної літератури, насамперед іноземні джерела,

свідчать про ґрунтовне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість.

У вступі визначено актуальність обраної теми дисертаційного дослідження; сформовано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; розкрито мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; аргументовано наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, визначено шляхи та форми їх упровадження; розкрито апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг роботи.

Розділ 1. «Теоретико-правові засади дослідження управління залізничним транспортом загального користування в Україні» складається з трьох підрозділів, які розкривають сутність державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю, визначають її мету, завдання та принципи, характеризуючи правові засади цієї політики в Україні.

Розділ 2. «Характеристика окремих елементів адміністративно-правового механізму державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких сформульовано види адміністративно-правових відносин, охарактеризовані суб'єкти та методи формування державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю, з формулюванням їх сутності та визначенням специфіки.

Розділ 3 «Окремі адміністративні процедури формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких сформовано, проаналізовано та розкрито специфіку адміністративних процедур у досліджуваній проблемі.

Розділ 4 «Особливості взаємодії суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких системно та окремо визначено форми та особливості взаємодії суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні.

Розділ 5 «Шляхи удосконалення державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю» складається з двох підрозділів, у яких на основі аналізу проблем національної системи правового регулювання та міжнародних стандартів, сформовані новітні шляхи удосконалення державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю.

У висновках дисертації на основі теоретико-методологічного підходу здійснено аналіз норм національного законодавства та міжнародного досвіду утвердження стандартів соціальної захищеності осіб з наявною диференціацією обмежень життєдіяльності людини з інвалідністю, проведено теоретичне узагальнення, в результаті чого запропоновано низку змін до чинного законодавства, спрямовану на вдосконалення сфери формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю, направленої на формування активного та прогресивного прошарку сучасного суспільства.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що дисертаційна робота за характером і змістом розкритих питань є сучасним комплексним дослідженням адміністративно-правових аспектів державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні, у якому сформовано питання теорії та практики щодо розвитку механізмів соціального захисту інвалідів з позиції адміністративного права. За результатами проведеного аналізу автором сформовано низку нових теоретичних та практичних положень, висновків та пропозицій.

Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний, високий ступінь наукової новизни.

Дисертаційне дослідження має обґрунтовані та достовірні наукові висновки, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем, що виникають у сфері адміністративно-правового механізму реалізації державної політики соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що матеріали дослідження, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших теоретико-правових досліджень напрямів формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю;

– *законотворчій діяльності* – результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення правового регулювання формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю;

– *правозастосуванні* – для підвищення ефективності та дієвості реалізації способів соціальної захищеності осіб з інвалідністю на території України;

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право: доктринальні та практичні проблеми», «Актуальні проблеми конституційного та муніципального права», «Адміністративне право», «Міжнародний захист прав людини», «Актуальні проблеми адміністративного права», «Сучасні аспекти міжнародного публічного права», а також розробки посібників, їх розділів, лекцій і навчально-методичних матеріалів при підготовці здобувачів вищої освіти зі спеціальностей 081 «Право».

Отже, дисертаційна робота може виступати теоретичною основою для проведення науково-прикладних досліджень у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні. Висновки та рекомендації, що сформульовані автором, можуть бути враховані при вдосконаленні чинного національного законодавства.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні положення та результати дисертації висвітлено у 38 наукових статтях, які опубліковані у наукових фахових виданнях України, наукових зарубіжних виданнях, що входять до наукометричних баз Scopus і Web of Science, та тезах науково-практичних конференцій. Їх зміст відповідає тексту дисертації.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертанта, в яких відображені положення дисертації та результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, яке має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом робота відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті роботи відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 38 наукових публікаціях (з них 32 – одноосібно), серед яких: наукові публікації, які відображають основні наукові результати докторської дисертації, з яких: 17

статей – у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття у закордонному науковому періодичному виданні; 1 розділ у колективній монографії; 4 статті (у співавторстві) у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science; 15 тез у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

6. Питання для дискусійного обговорення та подолання дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Разом з тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. В обґрунтуванні теми дослідження не було визначено результати будь-якого соціального опитування, стосовно того, які проблеми соціального захисту виділяють самі особи з інвалідністю, в тому числі колишні військові, що зазнали травм.

2. У підрозділі 1.3 здобувачу доцільно було б охарактеризувати існуючу вітчизняну правову модель реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю, а також вказати її переваги і недоліки.

3. Здобувачу доцільно було б у третьому розділі виділити окремим підрозділом опис процедур контролю формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю, який є складовою механізму адміністративно-правового регулювання сфери соціальної політики.

4. У підрозділі 5.1 автору слід було б більше приділити уваги зарубіжному досвіду соціального захисту інвалідів та адміністративно-правових заходів щодо його адаптації до вітчизняного законодавства, натомість автор розкрив ці положення поверхово.

Вищенаведені зауваження, які в певній мірі носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи.

7. Загальні висновки

Теоретичні результати й наукові положення, які містяться у дисертаційній роботі Фомічова Костянтина Сергійовича на тему: «Державна політика формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: адміністративно-правовий аспект», характеризуються єдністю змісту та свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку. Вдалий і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Реферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН України.

Основні висновки та положення роботи сформульовані автором особисто, на основі власних досліджень та практичного досвіду роботи. Матеріал дослідження викладено комплексно, логічно правильно та послідовно, що дозволило здобувачу розкрити зміст обраної теми дослідження та у повному обсязі вирішити поставлені задачі. Автором дотримано норми законодавства про авторське право та суміжні права, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Отже, дисертаційне дослідження Фомічова Костянтина Сергійовича на тему: «Державна політика формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: адміністративно-правовий аспект» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є актуальною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані висновки, які вирішують конкретне

наукове завдання, що має істотне значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, теоретичним рівнем і практичною цінністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій поданих на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук та п.п. 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а його автор – Фомічов Костянтин Сергійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

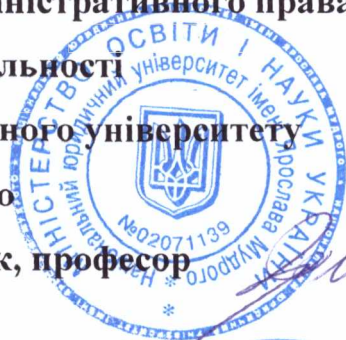
Завідувач кафедри адміністративного права

та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

доктор юридичних наук, професор

Підпис Шановалю Р.
Завідувачу
Нац.Ю.У.

Роман ШАПОВАЛ